

**Raport ostateczny z realizacji warsztatów
konsultacyjnych założeń do
aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa
Łódzkiego 2020**

Opracowanie: Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS

Łódź, 30 kwietnia 2012 r.

Wprowadzenie:

W dniu 18.04.2012 roku odbył się warsztat konsultacyjny poświęcony obszarowi „Spójność społeczna” w ramach konsultacji założeń aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 skierowany do przedstawicieli środowiska organizacji pozarządowych .

Celem warsztatów było:

- Zapoznanie przedstawicieli organizacji pozarządowych z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 w obszarze „Spójność społeczna”
- Zebranie opinii i uwag do proponowanych kierunków rozwoju Województwa
- Zebranie uwag i propozycji, które posłużą do wypracowania programów strategicznych i operacyjnych stanowiących część wdrożeniową strategii

Warsztaty zrealizowane zostały według poniższego programu :

1. Otwarcie spotkania – Pani Agnieszka Jaszczyńska Dyrektor Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego
2. Spójność społeczna – ujęcie w założeniach aktualizacji Strategii – Prof. Tadeusz Markowski Uniwersytet Łódzki
3. Praca warsztatowa w grupach nad priorytetowymi kierunkami działań w ramach celów:
 - A) wysoki poziom kapitału społecznego i silne społeczeństwo obywatelskie
 - B) wysoki standard i dostęp do dóbr i usług publicznych
 - C) reintegracja społeczna grup wykluczonych

Warsztaty realizowane były we współpracy Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, Urzędu Marszałkowskiego oraz Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS. Spotkanie prowadzili moderatorzy Centrum OPUS: Magdalena Mirys, Łukasz Waszak

Prezentowany materiał uzupełniony został uwagami zgłoszonymi przez ngo organizacje pozarządowe. W razie jakichkolwiek wątpliwości prosimy o kontakt z panią Magdaleną Mirys mmirys@opus.org.pl lub Łukaszem Waszakiem lwaszak@opus.org.pl

WYPRACOWANE UWAGI I PROPOZYCJE DO OBSZARU:

1. Wysoki poziom kapitału społecznego i silne społeczeństwo obywatelskie

Wypracowane problemy:

- niski poziom aktywności obywateli w regionie łódzkim,
- zły dobór uczestników szkoleń i spotkań informacyjnych, brak spotkań, działań branżowych organizacji pozarządowych
- brak kultury konsultowania działań przez samorząd lokalny
- brak poczucia podmiotowości wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych jako części sektora pozarządowego
- brak kształtowania postaw wolontariackich i filantropijnych od najmłodszych lat wśród mieszkańców regionu
- niski poziom rozwoju organizacji pozarządowych w województwie łódzkim,
- mały udział przedsiębiorstw w rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnych (wspieranie rozwoju wolontariatu pracowniczego, programów filantropijnych)
- słabo wykorzystany potencjał i doświadczenia osób starszych w działaniach na rzecz społeczności lokalnych,
- niski poziom wiedzy o regionie i związku z regionem wśród mieszkańców województwa,
- wysoka atomizacja społeczności miejskich, anonimowość, brak działań integrujących na poziomie osiedli
- brak poczucia odpowiedzialności za swoje otoczenie („sprawstwo”) wśród mieszkańców województwa
- niski poziom kompetencji obywatelskich wśród mieszkańców (znajomość praw obywatelskich, mechanizmy partycypacji społecznej)

Wypracowane priorytety

PRIORYTETY:

- wsparcie i rozwój programów edukacji młodego pokolenia w kierunku kształtowania postaw wolontariackich, filantropijnych i aktywności obywatelskiej, prospołecznej na rzecz dobra wspólnego ,
- wsparcie działań w zakresie budowania kultury współpracy, konsultacji i przepływu informacji między organizacjami pozarządowymi i samorządem , w tym przygotowanie kadry organizacji pozarządowych do uczestniczenia w kształtowaniu polityki lokalnej
- stworzenie platformy współpracy między organizacjami pozarządowymi działającymi w regionie, ze szczególnym uwzględnieniem profilu działalności (branż)
- wsparcie organizacji wspierających inne organizacje pozarządowe prowadzące działania lokalnie
- wspieranie rozwoju w województwie łódzkim narzędzi demokracji bezpośredniej i współdecydowania (fundusz sołecki, rady osiedlowe, inicjatywa lokalna),
- tworzenie programów wykorzystania potencjału osób starszych do działań na rzecz rozwoju lokalnego, ze szczególnym uwzględnieniem uczestników Uniwersytetów III Wieku
- rozwój w regionie centrów pośrednictwa wolontariatu,
- programy wsparcia merytorycznego współpracy międzysektorowej
- wsparcie rozwoju fundraisingu w organizacjach pozarządowych (samofinansowania)
- programy wymiany doświadczeń, dobrych praktyk wśród społeczności lokalnych
- budowanie tożsamości regionalnej
- wsparcie dla organizacji skupiających osoby starsze zajmujące się edukacją

2) wysoki standard i dostęp do dóbr i usług publicznych

Problemy :

- Ograniczanie dostępu do edukacji poprzez likwidowanie szkół, przedszkoli, oraz ograniczanie wydatków na edukację w regionie
- Brak świadomości osób 50+ o możliwości skorzystania z oferty edukacyjnej
- Brak wiedzy wśród osób 50+ o możliwościach zaangażowania się w wolontaryjne działania na rzecz innych. Przeważa świadomość, że wolontariat jest dla „młodych”. Średnio 20% pytanych nie angażuje się w wolontariat, bo nikt im tego nie zaproponował, a kolejne 17% - bo nigdy o tym nie pomyśleli (badania Fundacji Hospicyjnej, 2009).
- Brak rynku usług turystycznych w regionie
- Brak wspólnej i spójnej polityki województwa łódzkiego w zakresie rozwoju usług publicznych
- Niski udział organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych
- Niepełna cyfryzacja administracji publicznej w regionie
- Brak projektów systemowych, długotrwałych wspierających kompleksowy rozwój usług publicznych w organizacjach pozarządowych
- Brak standaryzacji usług publicznych
- Brak równomiernego dostępu do usług publicznych np. kulturalnych, edukacyjnych w regionie
- Brak równomiernego dostępu do Internetu na wsi,
- Utrudniony dostęp do funduszy europejskich, regionalnych dla lokalnych organizacji (skomplikowane procedury)
- Funkcjonowanie stereotypu mało atrakcyjnego regionu łódzkiego
- Brak dostępu osób przewlekle chorych i starych do specjalistycznej opieki medycznej i psychosocjalnej,

Wypracowane priorytety:

- stworzenie długotrwałych programów finansujących przedszkola, świetlice, ośrodki kultury,
- stworzenie i wsparcie wieloletnich programów dla osób 50+ w regionie, w tym włączenie osób w wieku 50 + w programy wolontarystyczne, tworzenie ofert pracy dla uczestników uniwersytetów III wieku
- Budowa marki województwa łódzkiego,
- Zwiększanie sieci szkół małych, wykorzystanie potencjału lokalnego mieszkańców / wsparcie programów rozwoju małych szkół prowadzonych przez lokalne społeczności/organizacje pozarządowe
- wspieranie kształcenia wolontariatu dla potrzeb opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi w ich domach, ośrodkach dziennego pobytu w innych formach alternatywnych dla domów dziennego pobytu, programy współpracy personelu medycznego z wolontariuszami
- stymulowanie przedsiębiorstw prywatnych do wsparcia usług publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe
- wsparcie programów rozwoju przyjaznej administracji dla mieszkańców z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb (os. niepełnosprawne, starsze, nie mające dostępu do internetu)
- programy rozbudowy sieci ośrodków dziennego pobytu oraz innych alternatywnych form opieki dla osób przewlekle chorych i starszych np. hotele tymczasowe, wspólne zamieszkiwanie i pomoc osób młodszych, samopomoc
- wsparcie programów budowy oferty dla osób wykluczonych społecznie
- wzmocnienie kadry administracji publicznej oraz rozwój nowych narzędzi w usługach publicznych
- Wpieranie działań związanych z przejmowaniem zadań publicznych przez organizacje pozarządowe

- rozwój programów oceny/ewaluacji usług publicznych przez np. organizacje pozarządowe
- wypracowanie systemu monitoringu i oceny programów i strategii realizowanych w województwie łódzkim przez administrację samorządową spójnego dla całego regionu.
- zwiększenie dostępu do informacji publicznej przez Internet

3.Reintegracja społeczna grup wykluczonych

Problemy:

- brak wystarczającej infrastruktury wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (baza, kadra, środki finansowe),
- brak świadomości społecznej na temat skali problemu wykluczenia społecznego,
- pojawienie się nowych obszarów wykluczenia związanych z opiekunami osób przewlekle chorych
- traktowanie przez administrację publiczną sfery polityki społecznej jako niepotrzebny wydatek a nie jako inwestycję w rozwój,
- brak skutecznych działań instytucji rynku pracy i pomocy społecznej
- brak systemowych rozwiązań w zakresie rozwoju ekonomii społecznej
- brak otwartości na działania innowacyjne w administracji publicznej,
- brak dobrej identyfikacji obszarów wykluczenia,
- dziedziczenie biedy- brak mechanizmów przeciwdziałających,
- wykluczenie mieszkańców wsi i małych miasteczek.

Wypracowane priorytety:

- Wspieranie współpracy międzysektorowej w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (wspólne planowanie, i realizacja programów lokalnych i regionalnych)
- Wspieranie przekazywania zadań publicznych z obszaru polityki społecznej wyspecjalizowanym organizacjom pozarządowym

- Programy kształtowanie świadomości społecznej na temat przyczyn, skali i dobrych rozwiązań w zakresie wykluczeń społecznych - zwiększanie świadomości urzędników, pracodawców, mieszkańców
- Programy zachęcania inwestorów, by w ramach prowadzonych działań włączali się w rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych, w tym przeciwdziałali wykluczeniu społecznemu
- Wdrażanie programów edukacyjnych, profilaktycznych, społecznych zapobiegających wykluczeniu społecznemu w regionie
- Wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
- Dostosowanie obszarów wsparcia do potrzeb grup wykluczonych terytorialnie/regionalnie
- Rozwój ekonomii społecznej oraz systemu wsparcia dla przedsiębiorstw społecznych

Uwagi dodatkowe zgłoszone w toku uzupełnienia materiału do dnia 27.04.2012 roku

Poniżej prezentujemy uwagi zgłoszone przez organizacje pozarządowe wraz z uzasadnieniem .

Uzupełnienia zgłoszone przez Caritas Archidiecezji Łódzkiej:

1)W odniesieniu do problemu” Brak świadomości osób 50+ o możliwości skorzystania z oferty edukacyjnej” zgłoszony został postulat uzupełnienia diagnozy o problem braku wiedzy wśród osób 50+ o możliwościach zaangażowania się w wolontaryjne działania na rzecz innych. Przeważa świadomość, że wolontariat jest dla „młodych”. Średnio 20% pytanych nie angażuje się w wolontariat, bo nikt im tego nie zaproponował, a kolejne 17% - bo nigdy o tym nie pomyśleli (badania Fundacji Hospicyjnej, 2009).

2) w odniesieniu do problemu „Brak dostępu osób przewlekle chorych i starych do specjalistycznej opieki medycznej i psychosocjalnej” zaproponowane zostało następujące uzupełnienie wraz z uzasadnieniem „wobec rosnących potrzeb powinna być rozwijana opieka nad przewlekle chorymi, starszymi i terminalnie chorymi w ich domach (także, a może przede wszystkim szkolenie opiekunów – wolontariuszy), tworzenie zespołów opieki nad osobami starszymi i przewlekle chorymi na kształt Zespołów Domowej Opieki Hospicyjnej w tej chwili dostępnych jedynie, albo prawie tylko dla pacjentów z chorobami nowotworowymi. Ważnym aspektem jest zespołowa współpraca pomiędzy personelem medycznym i wolontariuszami a chorym oraz jego rodziną”.

Uzupełnienia zgłoszone przez Stowarzyszenie Biuro Projektów Lokalnych:

1)W odniesieniu do trzech wypracowanych w trakcie warsztatów priorytetów: „**Wsparcie organizacji wspierających inne organizacje pozarządowe, prowadzące działania lokalnie**”, „**Rozwój w regionie centrów pośrednictwa wolontariatu**” oraz „**Wsparcie rozwoju fundraisingu w organizacjach**”

pozarządowych (samofinansowania)”, chciałbym dodatkowo wyjaśnić i podkreślić, iż ich sformułowanie wynika ze zdiagnozowanych rzeczywistych problemów w funkcjonowaniu III sektora w naszym regionie. Priorytety te nie uzyskały w trakcie konsultacji wysokiej rangi w obszarze „**Wysoki poziom kapitału społecznego i silne społeczeństwo obywatelskie**”, jednak ze względu na istotę, jaką dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego wnosi funkcjonowanie sprawnych organizacji pozarządowych, postuluję o podwyższenie ich rangi i uwzględnienie w założeniach przygotowywanej Strategii.

Omawiane działania priorytetowe mają szczególne znaczenie dla rozwoju organizacji pozarządowych. Zapewnienie sprawnego wolontariatu oraz zróżnicowanych źródeł finansowania NGO pozwala na profesjonalizowanie ich działalności. Z kolei funkcjonowanie tzw. „organizacji infrastrukturalnych”, czyli takich, których misją jest wspieranie organizacji pozarządowych, często jest głównym przyczynkiem do powstawania i rozwoju tych organizacji.

Istotą naszego postulatu jest jak największe ukierunkowanie wsparcia „organizacji infrastrukturalnych” (działających tak w dziedzinie szeroko rozumianego wspierania tworzenia NGO, funkcjonowania wolontariatu, jak też fundraisingu organizacji), do organizacji działających lokalnie. Organizacje takie, poprzez ich bezpośrednią bliskość problemów, z jakimi borykają się organizacje pozarządowe, w najlepszy sposób potrafią dostosować działania wspierające do lokalnych potrzeb organizacji. Jednocześnie, poprzez właściwe relacje z samorządem na szczeblu gminy i powiatu, jak też sektorem biznesu oraz mediami, mogą w najbardziej efektywny sposób wpływać na kształtowanie pozytywnych warunków do rozwoju sektora pozarządowego.

Podobne doświadczenia obserwowane były w Stowarzyszeniu Centrum Inicjatyw Obywatelskich w Słupsku i opisane w ramach raportu pt. „Diagnoza organizacji infrastrukturalnych oraz identyfikacja zapotrzebowania organizacji pozarządowych na usługi świadczone przez organizacje infrastrukturalne”, opracowanego w 2010 r. na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (Departament Pożytku Publicznego).

Organizacje korzystające ze wsparcia oferowanego przez CIO dostrzegają potrzebę działania organizacji infrastrukturalnych w każdym powiecie. Z badania przeprowadzonego na potrzeby ww. raportu wynika, że „(...) tworzenie regionalnych biur lub filii jest mniej racjonalne. Wymaga włożenia dużego wysiłku w poznanie danego regionu, wypracowania swojej pozycji, kontaktów i relacji z lokalnym III sektorem oraz samorządem, jak również czasochłonne „zakorzenienie się” danej organizacji w społeczności lokalnej. Wzmacnianie istniejącej już na danym terenie organizacji wiedzą, umiejętnościami, jak również finansowo pozwala szybciej i skuteczniej prowadzić działania infrastrukturalne w powiecie (...)”.

Opierając się na przedstawionych wnioskach oraz własnych doświadczeniach, jesteśmy zdania, że skierowanie wsparcia dla lokalnych „organizacji infrastrukturalnych”, wpłynie na rozwój całego sektora pozarządowego w województwie łódzkim.

2)W uzupełnieniu do zdiagnozowanych w trakcie warsztatów problemów „Brak rynku usług turystycznych w regionie” w obszarze „Wysoki standard i dostęp do dóbr i usług publicznych” oraz „Wykluczenie mieszkańców wsi i małych miasteczek” w obszarze „Reintegracja grup wykluczonych”, chcielibyśmy przedstawić kilka uwarunkowań lokalnych wskazanego problemu, w odniesieniu do terenu powiatów rawskiego, skierniewickiego, łowickiego i brzezińskiego oraz przedstawić wnioski służące rozwiązaniu tego problemu, w postaci uwzględnienia w przygotowywanej Strategii dwóch nowych priorytetów rozwoju woj. łódzkiego w postaci:

„Objęcia obszarem turystycznym dolin rzek Rawki i Bzury” oraz „Objęcia całości powiatu rawskiego (w tym gmin Biała Rawska, Regnów, Sadkowice i Cielądz) obszarem strefy powiązań funkcjonalnych w ramach układu bipolarnego Łódź – Warszawa”.

Dotychczas obszary ww. powiatów uznane zostały za „Obszary rozwoju intensywnego rolnictwa” i w znacznej części za „Strefę powiązań funkcjonalnych w ramach układu bipolarnego Łódź – Warszawa”. Nasz wniosek obejmuje uzupełnienie dotychczasowej identyfikacji obszarów ww. powiatów o nową funkcję - „obszaru turystycznego dolin rzek Rawka i Bzura”, która komplementarnie wesprze ich rozwój, opierając się m.in. na posiadanych obecnie zasobach.

Na wstępie zwrócić należy uwagę na walory endogeniczne wskazanych powiatów, które nie w pełni znalazły odzwierciedlenie w założeniach Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego.

Podstawowym walorem wskazanego terenu, który nie znalazł dotychczas uznania w założeniach opracowywanej Strategii, jest tkwiący w nim potencjał do rozwoju bazy turystycznej. Na potencjał ten według nas składają się m.in.:

- licznie zachowane (także w ramach obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody, zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, obszarów Natura 2000) przykłady nie skażonej przyrody, które skupione są głównie w dolinach rzek Rawki i Bzury,
- szereg zachowanych, a także już odrestaurowanych i w części udostępnianych obiektów zabytkowych (szczególnie podkreślić należy założenia dworskie oraz kościelne, ale również obiekty związane z techniką np. Kolej Wąskotorowa Rogów – Rawa Mazowiecka – Biała Rawska, na rzecz reaktywacji której działa Fundacja Rozwoju Kolei Wąskotorowych w Rogowie, przy wsparciu lokalnych samorządów i organizacji pozarządowych),
- zachowaną w wielu zakątkach omawianego terenu kulturę ludową, na którą składają się kultywowane od lat zwyczaje i obrzędy, tradycyjne stroje ludowe, potrawy tradycyjne, ale również ludowa muzyka,
- zachowane przejawy dawnej wielokulturowości regionu, w postaci np. cmentarzy innych wyznań (żydowskie, ewangelickie), czy charakterystycznych obiektów budowlanych,
- szereg miejsc związanych z burzliwą historią regionu, w tym powstaniem niepodległościowym, I i II wojną światową,
- istniejące obecnie obiekty hotelowe, rekreacyjne, szkoleniowe, które mogą być podstawą zainteresowania regionem przez odwiedzające je osoby (np. Arboretum SGGW w Rogowie, Hotel Ossa**** Congress & Spa, stosunkowo nie dawno uruchomiony wielofunkcyjny kompleks hotelowy z zespołem 29 sal konferencyjnych oraz centrum rekreacyjnym),
- funkcjonujące na tym terenie Lokalne Grupy Działania „Kraina Rawki” oraz „Gniazdo”, które zawiadując dotychczas wsparciem w ramach PROW, skutecznie wpłynęły i nadal wpływają na wielopłaszczyznowy rozwój obszarów wiejskich, także w zakresie otwarcia na realizację przedsięwzięć kultywowania tożsamości regionalnej i agroturystyki.

Drugim walorem, który powinien być brany pod uwagę jest niewątpliwie bardzo duża dostępność komunikacyjna, zarówno kolejowa, jak również drogowa.

Szczególnie podkreślić należy dostępność na styku połączeń między obszarami metropolitalnymi Łodzi i Warszawy.

Do połączeń kolejowych należą magistrale międzynarodowe E65 (CMK) i E20, magistrała Częstochowa – Warszawa oraz bliskość węzłów kolejowych Skierniewice, Łowicz i Kozłuszki.

W zakresie dostępności drogowej wskazać należy na budowaną autostradę A-2, drogi międzynarodowe: E67 (8) i E30 (2), drogi krajowe: 72, 70, 14, 92, 2, ciągi dróg wojewódzkich: 726, 707, 725, 705, 704, 703, 584, jak też stosunkowo dobrze rozwiniętą sieć dróg powiatowych i gminnych

Dzięki tak dobrze rozwiniętej (czasami niestety nie najlepiej utrzymanej) sieci komunikacyjnej istnieje możliwość dostępu do najmniejszych nawet miejscowości omawianego terenu. Sprzyja to wydatnie możliwości wykorzystania terenu powiatów rawskiego, skierniewickiego, łowickiego i brzezińskiego, dla turystów. Szczególnie istotna do wykorzystania jest tzw. „turystyka weekendowa” mieszkańców obszarów metropolitalnych Łodzi i Warszawy.

Przedstawiony potencjał do rozwoju bazy turystycznej, uzupełnia typowo rolniczy charakter terenu powiatów rawskiego, skierniewickiego, łowickiego i brzezińskiego (co znalazło wyraz w diagnozie do Strategii). Obecnie rozwijana wysoko towarowa i wyspecjalizowana produkcja rolnicza, nie sprzyja utrzymaniu na rynku małych gospodarstw rolnych.

Rolnicy i ich rodziny prowadzący małe, nie rozwijające się gospodarstwa (szczególnie osoby w wieku starszym), w większości zagrożeni będą w nie dalekiej przyszłości wykluczeniem społecznym, z czasem prowadząc do ich zubożenia i powodując konieczność obejmowania wsparciem ze strony społeczeństwa.

Alternatywę dla utrzymania takich osób w sferze aktywności społecznej i zapewnienia im samowystarczalności, może być proponowane przez nas, jako dodatkowe priorytety w Strategii „Objęcie obszarem turystycznym dolin rzek Rawki i Bzury” oraz „Objęcia całości powiatu rawskiego (w tym gmin Biała Rawska, Regnów, Sadkowie i Cielądz) obszarem strefy powiązań funkcjonalnych w ramach układu bipolarnego Łódź – Warszawa”.

Wprowadzenie do Strategii postulowanych priorytetów sprzyjało będzie również usuwaniu kolejnych zdiagnozowanych problemów, w tym m.in.:

- funkcjonowaniu stereotypu mało atrakcyjnego regionu łódzkiego
- niskiemu poziomowi wiedzy o regionie i związku z regionem wśród mieszkańców województwa,
- braku równomiernego dostępu do Internetu na wsi,
- słabemu wykorzystaniu potencjału i doświadczenia osób starszych w działaniach na rzecz społeczności lokalnych.